

OLIV TA'LIMDA FORS TILI INTEGRATSION KURSARINI RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR VOSITASIDA TASHKIL ETISHNING PEDAGOGIK SAMARADORLIGI

Oripova Xusnidaxon Yusubovna

Ilmiy darajasi/unvoni: o'qituvchi

Ish joyi: O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti

E-mail: khusnidakhonoripova@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.21125051>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 26-iyun 2026 yil

Ma'qullandi: 28-iyun 2026 yil

Nashr qilindi: 30-iyun 2026 yil

KEY WORDS

oliy ta'lim, fors tili, integratsion kurs, raqamli texnologiyalar, pedagogik samaradorlik, LMS platformalari, korpus lingvistikasi, sun'iy intellekt, kommunikativ kompetensiya.

ABSTRACT

Ushbu maqolada oliy ta'lim muassasalarida fors tili integratsion kurslarini tashkil etishda zamonaviy raqamli texnologiyalar, sun'iy intellekt tizimlari va interfaol platformalarni qo'llashning pedagogik samaradorligi tahlil qilinadi. Fors tili o'qitish metodikasiga innovatsion raqamli vositalarni jalb qilish, talabalarning lingvistik, kommunikativ va madaniyatlararo kompetensiyalarini shakllantirish omillari pedagogik tajriba-sinov ishlari asosida asoslab berilgan. Maqolada integratsion yondashuv va raqamlashtirishning o'zaro uyg'unligi an'anaviy sharqshunoslik darslarining samaradorligini oshiruvchi asosiy didaktik mexanizm sifatida baholangan.

Bugungi kunda global raqamlashtirish sharoitida oliy ta'lim tizimini tubdan isloh qilish va o'quv jarayoniga innovatsion texnologiyalarni integratsiya qilish davr talabiga aylandi. Sharq tillarini, xususan, boy tarixiy-madaniy meros va murakkab grammatik hamda leksik xususiyatlarga ega bo'lgan fors tilini o'qitishda an'anaviy dars berish metodlari talabalarning zamonaviy ehtiyojlarini to'liq qondira olmayapti. Fors tilini sohaga yo'naltirilgan va boshqa fanlar (tarix, manbashunoslik, xalqaro munosabatlar) bilan bog'liq holda o'qitish, ya'ni integratsion kurslarni tashkil etish talab etiladi. Integratsion kurslarni an'anaviy darslik va ma'ruzalar shaklida o'tish ko'pincha talabalarda faqat nazariy bilimlarning shakllanishiga olib keladi. Raqamli texnologiyalar esa talabalarning mustaqil ta'lim olish jarayonini individuallashtirish, ularda lingvistik ko'nikmalarni (eshitib tushunish, gapirish, o'qish, yozish) interfaol tarzda rivojlantirish uchun cheksiz imkoniyatlar yaratadi. Mazkur tadqiqotning dolzarbligi oliy ta'limda fors tili integratsion kurslarini raqamli ekotizim (LMS, mobil ilovalar, virtual muhit) vositasida tashkil etishning pedagogik-didaktik modellarini yaratish va uning samaradorligini real empirik natijalar bilan isbotlashdan iboratdir.

METODOLOGIYA (METHODS)

Tadqiqot doirasida fors tili integratsion kurslarini raqamli texnologiyalar yordamida loyihalashning samaradorligini aniqlash maqsadida pedagogik tajriba-sinov ishlari olib borildi. Tajriba jarayonida quyidagi ilmiy-metodologik usullardan foydalanildi: **Tizimli va tarkibiy yondashuv:** Fors tili grammatikasi, leksikasi va matn ustida ishlash

bosqichlarini raqamli platformalar modullari bilan tizimli bog'lash.

Pedagogik kuzatuv va monitoring: Talabalarning raqamli resurslar bilan ishlash faolligi va o'zlashtirish dinamikasini kuzatish.

Komparativ (qiyosiy) tahlil: An'anaviy usulda o'qitilgan nazorat guruhleri hamda raqamli texnologiyalar vositasida o'qitilgan tajriba guruhleri natijalarini solishtirish.

Tajriba-sinov bazasi: Tadqiqot ishlari oliy ta'lim muassasalarining sharqshunoslik, xorijiy filologiya va tarjimashunoslik yo'nalishlarida tahsil olayotgan talabalar ishtirokida tashkil etildi. Jami 120 nafar talaba qamrab olindi. Ular 2 ta guruhga ajratildi:

Nazorat guruhi (60 nafar talaba): Fors tili integratsion kurslarini an'anaviy darsliklar va pedagogik texnologiyalar asosida o'rgandilar.

Tajriba guruhi (60 nafar talaba): Kurs Moodle (LMS) platformasi, fors tili korpus dasturlari, sun'iy intellekt chatbotlari hamda interfaol vizual-audio vositalar yordamida raqamlashtirilgan muhitda o'tildi.

Raqamli integratsion kurs tarkibi: Kurs doirasida talabalarga fors tili grammatikasi bilan birga Eron tarixi va madaniyati uyg'unlikda, multimedia elementlari, podkastlar hamda interfaol keys-stadi texnologiyalari orqali yetkazildi.

NATIJALAR (RESULTS)

Olib borilgan bir yillik pedagogik tajriba-sinov ishlari yakunida har ikki guruh talabalarining til bilish kompetensiyalari (CEFR andozalari asosida) va integratsiyalashgan bilimlarni o'zlashtirish darajasi qayta imtihon (test, og'zaki suhbat, ijodiy loyiha ishi) orqali tekshirildi.

Olingan natijalar foiz ko'rsatkichlarida quyidagi 1-jadvalda o'z aksini topgan: 1-jadval. Nazorat va tajriba guruhlarining yakuniy o'zlashtirish ko'rsatkichlari qiyosiy tahlili:

Baholash mezonlari: (Kompetensiyalar)	Nazorat guruhi (An'anaviy usul, %)	Tajriba guruhi (Raqamli integratsiya, %)	O'sish ko'rsatkichi (Farq, %)
Eshitib tushunish (Listening)	62.2%	86.4%	23.9%
Gapirish ko'nikmasi (Speaking)	58.0%	81.2%	23.2%
O'qish va matn tahlili (Reading)	68.4%	89.1%	+20.7%
Yozma nutq va grammatika (Writing)	64.1%	83.5%	+19.4%
Integratsiyalashgan bilimlar (Madaniyat va tarix)	55.0%	85.0%	+30.0%
O'rtacha umumiy ko'rsatkich	61.6%	85.0%	+23.4%

Jadval ma'lumotlaridan ko'rinib turibdiki, raqamli texnologiyalar yordamida tashkil etilgan darslarda talabalarining eshitib tushunish va gapirish ko'nikmalari eng yuqori o'sish sur'atini ko'rsatdi (+23.9% va +23.2%). Buning asosiy sababi – raqamli muhitda audio-vizual

materiallarning doimiy mavjudligi hamda fors tilida so'zlashuvchi sun'iy intellekt simulyatorlari bilan individual mashq qilish imkoniyatidir. Shuningdek, talabalarning tarixiy va madaniy tushunchalarni (integratsiyalashgan bilimlarni) o'zlashtirishi 30% ga oshganligi diqqatga sazovordir.

Muhokama (discussion)

Fors tili integratsion kurslarini raqamlashtirishning pedagogik samaradorligini ta'minlagan asosiy didaktik vositalar va ularning roli ilmiy jihatdan quyidagicha izohlanadi: LMS (Moodle/Google Classroom) va Masofaviy resurslar: An'anaviy auditoriyadan tashqarida ham talabalarga haftalik topshiriqlar, elektron lug'atlar va manbalar bilan uzluksiz ishlash imkonini berdi.

Bu ta'lim tizimidagi "60/40" (mustaqil ta'lim ulushi) dasturini muvaffaqiyatli amalga oshirishga xizmat qildi. Korpus lingvistikasi va matnli dasturlar: Fors tilining milliy korpusi (Ganjoor, Bijankhan korpusi kabi) va matn tahlili dasturlari talabalarga klassik va zamonaviy matnlarning leksik-grammatik xususiyatlarini tezkor aniqlash, so'zlarning kontekstdagi ma'nolarini tahlil qilish ko'nikmasini berdi.

Sun'iy intellekt chatbotlari (AI) va Mobil ilovalar: ChatGPT, Claude va fors tili uchun maxsus moslashtirilgan lingvistik chatbotlar talabalar uchun virtual repetitor vazifasini o'tadi. Talabalar real vaqt rejimida o'z yozma nutqlarini tekshirib, xatolarini tahrirlash imkoniga ega bo'lishdi.

Multimedia va interfaol o'yinlashtirish (Gamification): Quizizz, Kahoot va Wordwall platformalari orqali fors tili frazeologizmlari, maqollari va tarixiy atamalari bo'yicha o'yinli testlar o'tkazildi. Bu talabalarning darsga bo'lgan motivatsiyasini keskin oshirdi.

Pedagogik nuqtai nazardan, ushbu yondashuv ta'lim markazini "o'qituvchi boshqaruvidan" (Teacher-centered) "talabaga yo'naltirilgan" (Student-centered) modelga o'tkazdi. O'qituvchi faqat axborot uzatuvchi emas, balki raqamli muhitda talabaning bilim olish faoliyatini boshqaruvchi moderator va mentor sifatida namoyon bo'ldi.

Xulosa (conclusion)

Oliy ta'limda fors tili integratsion kurslarini raqamli texnologiyalar vositasida tashkil etish bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar va tajriba-sinov natijalari quyidagi yakuniy xulosalarni chiqarish imkonini beradi:

Raqamli texnologiyalar fors tili integratsion kurslarining didaktik bazasini boyitib, ta'limning shaffofligi, qulayligi va uzluksizligini ta'minlaydi.

Tajriba guruhi talabalarining umumiy o'zlashtirish ko'rsatkichi nazorat guruhiga nisbatan 23.4% ga yuqori bo'ldi, bu esa tanlangan metodologiyaning pedagogik samaradorligi yuqori ekanligini empirik jihatdan isbotlaydi.

Raqamli vositalar sharq tillarini o'qitishda quruq yodlash (akademizm) usulidan voz kechib, bilimlarni amaliy va kommunikativ faoliyatda qo'llash ko'nikmasini (competence-based approach) shakllantiradi.

Oliy sharqshunoslik ta'lim muassasalari uchun fors tili va madaniyatini raqamli kontent (elektron modullar, video-podkastlar, aqlli testlar) shaklida birlashtiruvchi yagona milliy platformani yaratish va uni amaliyotga keng joriy etish tavsiya etiladi.

Adabiyotlar ro'yxati (references):

1. Mirziyoyev Sh.M. Oliy ta'lim tizimini raqamlashtirish va innovatsion rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida. – Toshkent, 2019.

2. Abdurahmonov Z. B. Oliy ta'limda raqamli texnologiyalar – an'anaviy didaktikaning innovatsion o'zgarishining samarali mexanizmi sifatida // Edinres. – 2022. – № 8(08).
3. Imomov B. Oliy ta'lim sifatini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish // O'zbekiston-Finlandiya Pedagogika Instituti ilmiy to'plami. – Samarkand, 2024.
4. Karimov A. Fors tilini o'qitish metodikasida zamonaviy axborot texnologiyalari. – Toshkent: Sharqshunoslik, 2021.
5. Zamonaviy xorijiy ilmiy qarashlar asosida til o'qitish jarayonini individuallashtirish va raqamli ta'lim vositalari//Journal of Foreign Language Teaching and Applied Linguistics. – 2026.

